

ЦАНКО ЦЕРКОВСКИ

Паметен лист по случай 20 год. от смъртта му.

1926-1946

СОФИЯ, МАЙ 1946 ГОДИНА

РЕДАКТИРА КОМИТЕТ

БРОЙ ЕДИНСТВЕН, ЦЕНА 10 ЛВ.

АЛЕКСАНДЪР ОББОВ
Подпредседател на министерския съвет, Министър на Земеделието и гл. Секретар на БЗН Съюз

ЦАНКО Б. ЦЕРКОВСКИ

Тоя човек е светец за земеделското движение. Тия дни сдружените земеделци от цяла България ще чествуват паметта му и ще изразят признателността си за неговия подвиг.

Бяла Черкова, родното му село, украсено от неговия гроб, и гдето Цанко бе любимец на всички свои връстници и съвдеейници, станало свято за всички сдружени земеделци, ще се почувствува още един път гордо със своя съселанин — народен поет, общественик, и инициатора на земеделското сдружаване в България.

Сдружените земеделци, разбира се, чествуват в лицето на Цанко Бакалов Церковски, не толкова поета, писателя и драматурга, а инициатора, духовния баща на голямата селска организация Б. З. Н. С. И като такъв, в историята на земеделското движение, Цанко заема изключително положение.

Цанко бе някога социалист, а Павликенска околия социалистическа крепост, гдето много пъти Габровски, социалистически лидер, получаваше депутатски мандат. Цанко, когато взе инициативата чрез написаното от него и публикувано в печата въззвание — позив за свикването на земеделски учредителен конгрес в Плевен, може би и не мислеше за основаването на Земеделски съюз в тая му форма и политическа ориентировка, какъвто се роди в Плевен. Там, на свикания от него учредителен конгрес, той се срещна с Янко Забунов, учителя на Александър Стамболийски, преподавателя в Плевенското земеделско училище на Политическа земеделска икономия и Земеделско законодателство, истинският теоретик, идеологът на селското движение, което идееше да помете градските политически котерии и да изпрати на политическата арена като мощен фактор, ония, които бяха най-унизени и подтиснати. От него той чу думи, които извършиха преврат в душата на Цанко и той решително тръгна по пътя начертан в Плевен.

Големите заслуги на Церковски започват главно с факта на инициативата за свикването на първия учредителен земеделски конгрес в Плевен. До него много провинциални деятели и журналисти оплакваха жалката съдба на селяните, но никой нема щастливата идея за тоя начин — свикването на учредителния конгрес. Цанко само бе тоя, благодарение на чиято инициатива се тури началото на голямото земеделско движение.

Оттогава до последните часове на своя живот, Цанко служи беззаветно на борбите на българските селяни с талантливото си перо, с мъдрото си слово и с личния си пример.

Историята го вписа в своите страници, като всепризнат народен поет, писател и драматург. Но в политическата история на България, Цанко Церковски ще остане пророка, основателя на огромното земеделско политическо движение у нас, един от най-важните и първи негови водачи и представители и мъченик, станал жертва на своите и народни идеи и борби.

Ние, които познаваме Цанко отблизо, чрез една неразделна дружба и сътрудничество, свидетелствуваме, че той бе рядък човек — светия, истинна пророк и борец за правда и свобода.

ПОКЛОН ПРЕД НЕГОВАТА ПАМЕТ И ДЕЛО!

ЦАНКО БАКАЛОВ — ЦЕРКОВСКИ

ГОЛЯМ НАРОДЕН СИН И ДЕЕЦ!

В лицето на ЦАНКО БАКАЛОВ — ЦЕРКОВСКИ, Българската работническа партия (комунисти) почита едного от основателите на братския Земеделски Народен Съюз, бореца против монархо-реакционната и фашистка диктатура у нас, певеца на селския труд и селската неволя, пионер и строител на демократичната българска култура.

В деня на двадесетгодишнината от смъртта на ЦАНКО БАКАЛОВ — ЦЕРКОВСКИ ние българските комунисти, се покланяме пред неговата памет, която днес, в нова, отечествено-фронтонска България, България на взелия в ръцете си своята собствена съдба народ, намира истинско признание, както подобава за паметта на един голям безкористен народен син и деец.

ВЪЛКО ЧЕРВЕНКОВ
Секретар на ЦК на БРП (к)

ДА ПРЕБЪДЕ ДЕЛОТО НА НАРОДНИЯ ПОЕТ И БОРЕЦ ЗА НАРОДНА СВОБОДА —
ВЕРНИЯТ СИН НА ТРУДОВА ЗЕМЕДЕЛСКА БЪЛГАРИЯ — ЦАНКО ЦЕРКОВСКИ

Д-р МИХ. ГЕНОВСКИ
Организационен секретар на БЗН Съюз

ПОСЛЕДНО ВИЖДАНЕ

Бяхме подсъдими по едно и също дело. Него бяха обвинили, че участвувал в заговор против сговористното правителство на Цанков и бил отреден и приел да стане „председател на републиката“. Такова обвинение му подхождаше, защото той винаги е бил враг на монархизма и дори при едно отсъствие на Стамболийски от България, Цанко Бакалов, заедно с Райко Даскалов, беше отправил писмо до цар Бориса, с което го подканяше да напусне България — „да си обере партакежа“. А мене бяха обвинили, че съм бил приел да стана „секретар на председателя на Републиката“. Всъщност всичко това беше измислено. Едно нещо не беше измислено, но затова пък не беше доказано, Цанко Бакалов беше посветен в кръежите за народно възстание, което усилено се подготвяше в месеците преди 16 април 1925 год.

След атентата аз избягах под чуждо име и с чужди документи в Рилския манастир. Далекото бях от погледите на познати, но един ден във в. „Утро“ излезе моя портрет сред колоните, изпълнени със сведения за борбата ни „против царя и правителството“. Разбрах, че и в Рилската обител чяма да се укрива и започнах да се готвя за бегство през граница. И макар отец Тодор Димитров, от с. Алдомировци когото сварих интерниран в Рилския манастир, да беше ми създал вече връзки за провеждането ми през граница, все пак не смогнах да избягам. Бях арестуван и откаран в София в Дирекция на полицията. Там все още не знаеха истинското ми име. Но дядо Цанко ме подуши и ние измерихме, колай да се сприкажем, преди да бях още открит и разпитан.

По-късно бяхме заедно в затвора. Той се привърза към мене и Лазар Станев, и ми беше предал своя ръкопис от романа „Из гънките на сърдцето“. А по-късно ни съдиха и заедно оправдаха. Но, щом го пуснаха от затвора, той задния, отиде в болницата „Червен кръст“, където почина.

Последното ни виждане беше на Великия четвъртък. Денят беше хубав. Грееше навън топло пролетно слънце. В болничната стая беше задушно и излязохме в градината на болницата. Болестта вече беше поразила погледа на дядо Цанко и аз го заведох като слепец за ръка до една пейка. Седнахме и дълго говорихме. Дядо Цанко ми разказа за нови песни, които „пърпат в душата му“, като песнопойни птички, но . . . не можел да ги записва, не виждал и настояваше да отида някой ден, за да ми ги продиктува, а аз да ги запиша. Той вече имаше предчувствието, че е пътник, който скоро ще отпътува. Беше отпаднал и сякаш се беше приготвил за смъртта.

Когато слънцето се наклони на запад към Люлин, дядо Цанко взе да изпитва хладина. Аз го заведох до стаята му и се сбогувах, защото вечерта заминавах за Левски. Като си тръгнах, дядо Цанко отвори вратата и с нескрита мъка ме помоли:

— Като се върнеш от село, веднага ела при мене. Вземи си молив и хартия, за да запишеш последните ми песни.

Аз заминах за село и там узнах новината за смъртта на дядо Цанко. Не можах да запиша последните му песни, за които така много ми говори при нашето последно виждане.